מאחותו דרישא ואידך ההוא מיבעי ליה לחלק [א] כרת למפטם ולסך ואידך סבר (א) כר' אלעזר א"ר הושעיא [א] דאמר רבי אלעזר אמר רבי הושעיא כל מקום שאתה מוצא שני לאוין וכרת אחד חלוקין הן לקרבן ואי בעית אימא (ב) לא סבר לה כר' אלעזר ונפקא ליה [א] מואיש אשר ישכב את אשה דוה ואידך ההוא מיבעי ליה לכדרבי יוחנן [ב] דאמר ר' יוחנן משום ר' שמעון בן יוחי מנין שאין האשה טמאה עד שיצא מדוה דרך ערותה שנאמר ואיש אשר ישכב את אשה דוה וגלה את ערותה וגו' [ב] מלמד שאין האשה טמאה עד שיצא מדוה דרך ערותה: וטמא שאכל את הקדש: בשלמא הבא למקדש טמא כתיב עונש וכתיב אזהרה עונש דכתיב [ב] את משכן ה' טמא ונכרתה אזהרה [ג] ולא יטמאו את מחניהם אלא טמא שאכל את הקדש בשלמא עונש כתיב [ד] והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים אשר לה' וטומאתו עליו ונכרתה אלא [ג] אזהרה מנין ריש לקיש אומר [ה] [ג] בכל קדש לא תגע רבי יוחנן אומר תני ברדלא אתיא טומאתו טומאתו כתיב הכא וטומאתו עליו ונכרתה וכתיב התם [ב] טמא יהיה עוד טומאתו בו מה להלן עונש ואזהרה אף כאן עונש ואזהרה בשלמא ריש לקיש לא אמר כרבי יוחנן גזירה שוה לא גמיר[א] אלא ר' יוחנן מאי טעמא לא אמר כריש לקיש אמר לך ההוא [ד] אזהרה לתרומה וריש לקיש אזהרה לתרומה מנא ליה נפקא ליה [ו] מאיש איש מזרע אהרן והוא צרוע או זב [ה] [ד] אי זהו דבר שהוא שוה בזרעו של אהרן הוי אומר זו תרומה ואידך ההוא לאכילה והא לנגיעה וריש לקיש האי בכל קדש לא תגע להכי הוא דאתא ההוא מיבעי ליה לטמא שנגע בקדש דאיתמר [ו] טמא שנגע בקדש ריש לקיש אומר לוקה רבי יוחנן אומר [ה] אינו לוקה ריש לקיש אומר לוקה בכל קדש לא תגע רבי יוחנן אומר אין לוקה ההוא אזהרה לתרומה הוא דאתא טמא שנגע בקדש מדאפקיה רחמנא בלשון נגיעה (ג) אזהרה (לאוכל) אתקוש[ב] קדש למקדש ואכתי להכי הוא דאתא ההוא מיבעי ליה לטמא שאכל בשר קדש לפני זריקת דמים דאיתמר טמא שאכל בשר קדש לפני זריקת דמים ריש לקיש אומר לוקה רבי יוחנן אומר [ו] אינו לוקה ריש לקיש אומר לוקה בכל קדש לא תגע לא שנא לפני זריקה ולא שנא לאחר זריקה רבי יוחנן אומר אינו לוקה רבי יוחנן לטעמיה דאמר קרא[ג] טומאתו טומאתו לאחר זריקה הוא דכתיב ההיא מבכל קדש[ד] נפקא תניא כוותיה דריש לקיש [ז] בכל קדש לא תגע אזהרה לאוכל אתה אומר אזהרה לאוכל או אינו אלא אזהרה לנוגע ת"ל בכל קדש לא תגע ואל המקדש לא תבא מקיש קדש למקדש מה מקדש דבר שיש בו נטילת נשמה אף כל[ה] דבר שיש בו נטילת נשמה ואי בנגיעה מי איכא נטילת נשמה אלא באכילה אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן [ט] כל לא תעשה שקדמו עשה לוקין עליו
אמרו

רש"י

מאחותו דרישא. דמלי למכתב כי יקח את בת אביו או בת אמו: למפטם וסך. דהוו נמי שני לאוין וכרת אחד והוצרך לנו לחלק ביניהם כמו שהוצרך חילוק בעריות אם אינו ענין כאן תנהו ענין להו: ה"ג לה להך שיטתא ההוא מיבעי ליה לחלק כרת למפטם וסך ואידך סבר לה כר"א א"ר הושעיא כו' ואיבעית אימא נפקא ליה מואיש אשר ישכב את אשה דוה וגו' ואידך ההוא מיבעי ליה כו'. והכי פירושא ואידך ס"ל כר"א דאמר עלה שהלאוין מחלקין לחטאות ועל מפטם וסך אמרי' במס' כריתות (דף ג.) שהן שני לאוין על בשר אדם לא ייסך ובמתכונתו לא תעשו כמוהו וכרת אחת איש אשר ירקח כמוהו ואשר יתן ממנו וגו' (ד) חילוק חטאו' ביניהם שהלאוין מחלקין לחטאות וכיון דאתו להכי בעריות נמי לא בעי חילוק ולא מצטריך ליה למדרש אל אשה דלעיל ואייתר ליה עיקר קרא דכרת באחותו לדונו בכרת ולא במלקות ואחותו דסיפא לחייבו על אחותו שהיא אחות אביו ואחות אמו ואחותו דרישא לחייבו על אחותו בת אביו ובת אמו לומר שאין עונשין מן הדין. ואיבעית אימא אי נמי לא סבר לה לדר' אלעזר נפקא ליה חילוק בעריות מן ואיש אשר ישכב את אשה דוה וגו' דכתיב ביה כרת יתירא לומר שחייבין עליה לעצמה וממנה תלמד כל[ו] הכלל ואם אינו ענין לגופה דהא נפקא לן מואל אשה לחלק על כל אשה תנהו ענין לשאר שני לאוין וכרת אחת כגון מפטם וסך: שיצא מדוה דרך ערותה. לאפוקי דרך דופן דלא: אלא אזהרה מנלן. ליכא למימר מבקדשים לא יאכל וגו'[ח] דלא מיירי בקדשים אלא בתרומה דכתיב ביה איש איש מזרע אהרן דבר השוה בזרעו של אהרן ומוקמינן ליה בתרומה שהיא שוה באנשים ובנשים ואף החוזרת שאינה חוזרת לחזה ושוק חוזרת לתרומה[ט]: מבכל קדש לא תגע. ודרשינן ליה לקמן אזהרה לאוכל: תני ברדלא. שם חכם: כתיב וטומאתו עליו. בטומאה שאכל את הקדש וכתיב עוד טומאתו בו בבא אל המקדש טמא: גזירה שוה לא גמר. ולא[י] למדה מרבו: ששוה בזרעו של אהרן. באנשים ובנשים אבל קדשים אין נאכלין אלא לזכרים וכי תימא איכא חזה ושוק ליתא בחוזרת כגון אלמנה וגרושה וזרע אין לה דאמר מר חוזרת לתרומה ואינה חוזרת לחזה ושוק והכי מפרשינן לה ביבמות (דף פז.): ההוא אזהרה לתרומה. לנגיעת תרומה: טמא שנגע בקדש כו'. תירוצא הוא דמתרץ ר"ל: מדאיתקש קדש למקדש. בהאי קרא בכל קדש לא תגע ואל המקדש לא תבא ודרשינן לקמן מה מקדש יש באזהרתו נטילת נשמה שהבא אל המקדש טמא בכרת אף אזהרת קדש דבר שיש בו נטילת נשמה והיינו אכילה שענוש עליה כרת דאילו בנגיעה ליכא כרת: ר' יוחנן לטעמיה. דאמר אזהרה לאוכל קדש בטומאתו נפקא מטומאתו טומאתו וההוא וטומאתו עליו דכתיב בעונש דקדש לאחר זריקה הוא דתניא בתורת כהנים ומייתינן לה במנחות בפ' שלישי (דף כה:) יכול יהו חייבין עליו משום טומאה קודם זריקה תלמוד לומר כל טהור יאכל בשר והנפש אשר תאכל בשר וגו' הניתר לטהורים חייבין עליו משום טומאה שאין ניתר לטהורים אין חייבין עליו משום טומאה: ההוא מבכל. מרבויא דבכל דריש ריש לקיש אף לפני זריקה: תניא כריש לקיש. דיליף אזהרה לטמא שאכל את הקדש מבכל קדש לא תגע: כל לא תעשה שקדמו עשה לוקין עליו. הא אתא לאשמועינן דאפילו למאן דאמר לאו הניתק לעשה אין לוקין עליו כדתניא[כ] לא תותירו והנותר תשרפו בא הכתוב ליתן עשה אחר לא תעשה לומר שאין לוקין עליו שנתק[ל] הכתוב את העשה להיות ענשו של לאו ותקונו לומר לא תעשה כך ואם עשית עשה זאת והפטר ואשמעינן רבי יוחנן הני מילי בעשה הבא אחר הלאו שאין אתה יכול לקיימו אלא לאחר עבירת הלאו אבל עשה שקדם את הלאו ואתה יכול לקיימו קודם עבירת הלאו אין זה ניתוק הלאו ואפילו תקיימנו אחר עבירת הלאו לא נפטרת מן המלקות:
אמרו

תוספות

ההוא לתרומה הוא דאתא. ותימה דהיכן מלינו חומר בתרומה מבקדשים דבכל קדש לא תגע מוקי לה רבי יוחנן לנגיעת תרומה אלמא לקי ובנגיעה דקדש לא לקי ותירץ הר"ר שלמה מדרוי"ש נ"ע דהכי קאמר ההוא לנגיעת תרומה הוא דאתאי לאשמועינן דפוסל תרומה עד מלאת ימי טהרה שהיא כטבול יום ולא קאמר דאיכא מלקות בנגיעת תרומה אבל מכל מקום קשה דאיך קאמר רבי יוחנן דקרא דכתיב ביה קדש דמיירי לתרומה וי"ל משום דגבי האי קרא כתיב עד מלאת ימי טהרה ובקדשים עד לאחר כפרה אי נמי על כרחך צריך לאוקמה בתרומה דלקדשים נפקא לן מגזירה שוה דטומאתו טומאתו גמיר ליה: כל לא תעשה שקדמו עשה לוקין עליו. תימה דהא לאו דגזילה[ל] שקדמו עשה דוהשיב הגזלה אשר גזל[מ] ואפ"ה אין לוקין עליו[נ] וי"ל דשאני גבי לאו דגזילה שאין לקיים העשה אלא לאחר שגזלה והלכך לאו שניתק מעליו[ס] הוא אבל קדמו דקאמר הכא לאו דוקא קדמו אלא היינו (ה) דשייך העשה קודם שעבר הלאו:
תניא

עין משפט נר מצוה

טז א מיי' פ"א מהלכות כלי המקדש הלכה ד והלכה ה סמג לאוין רלב רלג:
יז ב מיי' פ"י מהלכות איסורי ביאה הלכה ה סמג לאוין קיא טוש"ע יו"ד סי' קלד סעיף יד:
יח ג מיי' פי"ח מהלכות פסולי המוקדשין הל"ג:
יט ד מיי' פ"ז מהלכות תרומות הלכה א:
כ ה מיי' פי"ח מהלכות פסולי המוקדשין הל"ב:
כא ו מיי' שם הלכה טו:

רבינו חננאל

וכר' אלעזר אמר רבי אושעיא דאמר כל מקום שאתה מוצא שני לאוין וכרת [אחד] כגון המפטם והסך שמן המשחה שנאמר על בשר אדם לא ייסך ובמתכונתו לא תעשו כמוהו קדש הוא הנה ב' לאוין וכתי' איש אשר ירקח כמוהו ואשר יתן ממנו על זר ונכרת מעמיו הנה כרת על הרוקח ועל הנותן על זר (כי כל) [כל כין] האי גוונא חלוקין הן לקרבן. ואיש אשר ישכב את אשה דוה וגלה את ערותה מלמד שאין אשה טמאה עד שיצא (ממנה) [מדוה] דרך ערותה. הבא למקדש טמא אזהרתיה מולא יטמאו את מחניהם עונש את (מקדש) [משכן] ה' טמא ונכרתה. טמא שאכל את הקודש עונש שנאמר והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים אשר לה' וטומאתו עליו ונכרתה. אזהרה ריש לקיש אמר מבכל קדש לא תגע. דייק [מקדש] לא תגע (א) תניא כותיה בכל קדש לא תגע אזהרה לאוכל או אינו אלא אזהרה לנוגע ת"ל בכל קדש לא תגע ואל המקדש לא תבוא מקיש קדש למקדש מה מקדש דבר שכתב בו נטילת נשמה והיא כרת מפורש ביבמות פרק הערל (דף עה. ע"ש) אף קדש דבר שכתב בו נטילת נשמה והוא כרת למעוטי נגיעה דלא אשכחנן דכתי' ביה כרת. והא דאמר ריש לקיש טמא שאכל בשר קדש לפני זריקת דם לוקה דייק מבכל קדש. ועוד דייק מדאפקא רחמנא לאכילה בלשון נגיעה מיכן לנוגע בקדש והוא טמא לוקה. ור' יוחנן לטעמיה שנאמר והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים אשר לה' וטומאתו עליו ואינו ראוי לאכילה אלא לאחר זריקה דאי לפני זריקה למה לי משום טומאה תיפוק לי' אכתי לא נראה לאכילה. כל לא תעשה שקדמו עשה לוקה עליו

חשק שלמה על ר"ח

א) נ"ל דייק מקדש לא תגע דהוא אזהרה לאוכל ותניא כוותיה וכו'.

מסורת הש"ס עם הוספות

א) כריתות ג., ב) נדה מא:, ג) זבחים לג:, ד) שבועות ז. [יבמות עה.], ה) [יבמות עד.], ו) [זבחים לג:], ז) יבמות עה. [זבחים לג:], ח) ויקרא כב ד, ט) יבמות עד:, י) צ"ל עד: (חילופי גרסאות), כ) [לעיל ד:], ל) ויקרא יט יג, מ) ויקרא ה כג, נ) חולין קמא ע"א.

הגהות הב"ח

(א) גמ' סבר לה כר' אלעזר: (ב) שם ואיבעית אימא נפקא ליה מואיש כצ"ל ותיבות לא סבר לה כר' אלעזר נמחק: (ג) שם ואזהרה לאוכל איתקש קדש וכו' לטמא שאכל בשר קדש לפני זריקה. נ"ב פי' אי אמרת טמא שאכל קדש מקרא אחרינא נפקא לן אייתור לן בכל קדש לא תגע לילף מיניה אף לפני זריקה דאי לגופא אתא לטמא שאכל קודש א"כ מהיכי תיתי לילף מיניה נמי לפני זריקה: (ד) רש"י ד"ה ה"ג וכו' יתן ממנו וגו' אם כן חילוק חטאות ביניהם: (ה) תוס' ד"ה כל וכו' לאו דוקא קדמו אלא היינו לומר דשייך העשה:

גליון הש"ס

גמ' כל לא תעשה שקדמו עשה. עי' פסחים דף כה ע"א תוס' ד"ה לא תוליא:

הגהות וציונים

א] מובן עפמ"ש תוס' שבת צז ע"א ד"ה ג"ש (גליון): ב] רש"א אזהרה מדאיתקוש (גליון) וכן בדפו"י ליתא תיבת "לאוכל" והוסיפו המהרש"ל: ג] רש"א דאמר אתיא (גליון): ד] "קדש" ליתא ברש"י וריטב"א וילקוט וכת"י (ד"ס): ה] רש"א אף קדש (גליון): ו] כת"י על: ז] צ"ל לא (באה"מ וכ"ה בכת"י): ח] נדצ"ל שנתן (ב"ש, וכ"ה בכת"י): ט] צ"ל מאיליו (גליון) ואולי צ"ל מעליא וכ"ה בתוס' ר"פ:

תורה אור השלם

א) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת אִשָּׁה דָּוָה וְגִלָּה אֶת עֶרְוָתָהּ אֶת מְקֹרָהּ הֶעֱרָה וְהִוא גִּלְּתָה אֶת מְקוֹר דָּמֶיהָ וְנִכְרְתוּ שְׁנֵיהֶם מִקֶּרֶב עַמָּם: [ויקרא כ, יח]

ב) כָּל הַנֹּגֵעַ בְּמֵת בְּנֶפֶשׁ הָאָדָם אֲשֶׁר יָמוּת וְלֹא יִתְחַטָּא אֶת מִשְׁכַּן יְיָ טִמֵּא וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִיִּשְׂרָאֵל כִּי מֵי נִדָּה לֹא זֹרַק עָלָיו טָמֵא יִהְיֶה עוֹד טֻמְאָתוֹ בוֹ: [במדבר יט, יג]

ג) מִזָּכָר עַד נְקֵבָה תְּשַׁלֵּחוּ אֶל מִחוּץ לַמַּחֲנֶה תְּשַׁלְּחוּם וְלֹא יְטַמְּאוּ אֶת מַחֲנֵיהֶם אֲשֶׁר אֲנִי שֹׁכֵן בְּתוֹכָם: [במדבר ה, ג]

ד) וְהַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל בָּשָׂר מִזֶּבַח הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר לַייָ וְטֻמְאָתוֹ עָלָיו וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעַמֶּיהָ: [ויקרא ז, כ]

ה) וּשְׁלֹשִׁים יוֹם וּשְׁלֹשֶׁת יָמִים תֵּשֵׁב בִּדְמֵי טָהֳרָה בְּכָל קֹדֶשׁ לֹא תִגָּע וְאֶל הַמִּקְדָּשׁ לֹא תָבֹא עַד מְלֹאת יְמֵי טָהֳרָהּ: [ויקרא יב, ד]

ו) אִישׁ אִישׁ מִזֶּרַע אַהֲרֹן וְהוּא צָרוּעַ אוֹ זָב בַּקֳּדָשִׁים לֹא יֹאכַל עַד אֲשֶׁר יִטְהָר וְהַנֹּגֵעַ בְּכָל טְמֵא נֶפֶשׁ אוֹ אִישׁ אֲשֶׁר תֵּצֵא מִמֶּנּוּ שִׁכְבַת זָרַע: [ויקרא כב, ד]

ליקוטי רש"י

חלוקין הן לקרבן. שאם עשאן שניהם בהעלם אחת חייב שתים [כריתות ג.]. טומאתו טומאתו. כתיב בכרת באוכל קדש בטומאת הגוף וטומאתו עליו וכתיב בביאת מקדש עוד טומאתו בו מה ביאת מקדש איכא אזהרה ולא יטמאו את מחניהם אף טומאת הגוף דאוכל קודש תיפוק ליה אזהרה מהכא [זבחים לג:]. גזר"ש לא גמיר. ואין אדם דן גזירה שוה מעצמו [שבת צז. ועוד הרבה מקומות]. אזהרה לתרומה הוא דאתא. דאיהי נמי איתקש לקודש דכתיב בכל קודש ודרשינן בכל לרבות תרומה שאסורה לטבול יום כגון יולדת בימי טוהר שלה שהיא טבולת יום ארוך שאין לה הערב שמש עד מלאת ימיה שמביאה למחר כפרתה [שבועות ז.]. כדמוכח סיפיה דקרא עד מלאת ימי טהרה שיעריב שמשה שהיא טבולת יום ארוך שטובלת בשביעי ללידתה וכל ימי טוהר שלה הרי היא כטבולת יום וביום מ' ואחד מביאה קרבנה ומדכתיב לא תגע עד מלאת משמע אבל משימלאו ימיה תגע ואפי' מחוסרת כפרה ע"כ בתרומה כתיב דלענין קדש עד שתביא כפרתה והכי מוקמינן להאי קרא ביבמות בהערל וכו' [זבחים לג:]. איזהו דבר שהוא שוה בזרעו של אהרן. בזכרים ונקבות דאילו קדשי קדשים הניתנים לכהנים אין נאכלים אלא לזכרי כהונה [יבמות עד.]. טמא שנגע בקודש. לא יליף ריש לקיש מלקות מההוא קרא אלא לטמא שנגע בקודש ולא איירי בביאת מקדש כלל [זבחים לג:]. בכל קדש לא תגע אזהרה לאוכל. עיקר קרא ביה מידריש מדאיתקש קדש למקדש בהאי קרא דרשינן מה ביאת מקדש דבר שיש בו כרת אף אזהרת קודש דבר שיש בו כרת והיינו אכילה דאילו בנגיעה לא אשכחן כרת ומיהו אזהרה לנוגע נפקא לן מיניה מדאפקיה בלשון נגיעה [שם]. תניא כוותיה דריש לקיש. דאזהרה לאוכל קדש מהכא [שם]. נטילת נשמה. כרת [שם לד.].

אמרו לו אמרת אמר להו לא אמר רבה האלהים אמרה וכתיבא ותנינא כתיבא [א] וישלחו מן המחנה [וגו'] ולא יטמאו את מחניהם תנינא הבא למקדש טמא אלא מאי טעמא קא הדר ביה משום דקשיא ליה אונס דתניא [א] אונס שגירש אם ישראל הוא מחזיר ואינו לוקה אם כהן הוא לוקה ואינו מחזיר אם ישראל הוא מחזיר ואינו לוקה אמאי לא תעשה שקדמו עשה הוא ולילקי אמר עולא לא יאמר [ב] לו תהיה לאשה באונס וליגמר ממוציא שם רע ומה מוציא שם רע שלא עשה מעשה אמר רחמנא [ג] ולו תהיה לאשה אונס לא כל שכן (למה נאמר [ה]) אם אינו ענין לפניו תנהו ענין לאחריו שאם גירש יחזיר ואכתי אונס ממוציא שם רע לא גמר דאיכא למיפרך מה למוציא שם רע שכן לוקה ומשלם אלא לא יאמר לו תהיה לאשה במוציא שם רע וליגמר מאונס ומה אונס שאינו לוקה ומשלם אמר רחמנא ולו תהיה לאשה מוציא שם רע לא כל שכן ולמה נאמר אם אינו ענין למוציא שם רע תנהו ענין לאונס אם אינו ענין לפניו תנהו ענין לאחריו ומוציא שם רע מאונס נמי לא גמר דאיכא למיפרך מה לאונס שכן עשה מעשה אלא לא יאמר לו תהיה לאשה במוציא שם רע שהרי אשתו היא למה נאמר אם אינו ענין למוציא שם רע תנהו ענין לאונס ואם אינו ענין לפניו תנהו ענין לאחריו ואימא ואם אינו ענין לפניו דמוציא שם רע תנהו ענין לאחריו דידיה דלא לקי אין הכי נמי ואתי אונס וגמר מיניה במאי גמר מיניה (א) אי בקל וחומר אי במה מצינו איכא למיפרך (כדפרכינן [ב]) מה למוציא שם רע שכן לא עשה מעשה אלא אמר רבא [ד] כל ימיו בעמוד והחזר וכן כי אתא רבין א"ר יוחנן כל ימיו בעמוד והחזר א"ל רב פפא לרבא והא לא דמי לאויה [ה] ללאו דחסימה א"ל משום דכתב ביה רחמנא עשה יתירא מגרע גרע אי הכי לאו שניתק לעשה נמי לימא משום דכתב ביה רחמנא עשה יתירא מגרע גרע א"ל ההוא לנתוקי לאו הוא דאתא הניחא למאן דאמר [ו] ביטלו ולא ביטלו אלא למאן דאמר קיימו ולא קיימו מאי איכא למימר מידי

רש"י

אמרו לו. אחרים ששמעוהו משמו ולא שמעוהו מפיו אמרת דבר זה: אמר להם לא. חזר בו: כתיבא ותנינא. מלינו כתוב לא תעשה שקדמו עשה ותנינן עליה דלוקין ולא סגי ליה בקיום העשה: תנינא הבא אל המקדש טמא. קא חשיב ליה באלו הן הלוקין [ו]: משום דקשיא ליה אונס. נערה בתולה דאשכחן ביה לא תעשה שקדמו עשה דכתיב (דברים כב) ולו תהיה לאשה לא יוכל לשלחה ותניא עלה שיקיים את העשה אם גירשה ויחזירנה [ג] ויפטור אלמא לאו שניתק לעשה חשיב ליה: אם ישראל הוא. שיכול לקיים העשה ויחזירנה מחזיר ואינו לוקה: ואם כהן הוא. שאסור בגרושה לוקה ואינו מחזיר: ואמאי. אם ישראל הוא מחזיר ואינו לוקה אם איתא לדרבי יוחנן הא לא תעשה שקדמו עשה הוא: אמר עולא. האי לאו שניתק לעשה הוא דאי לאו לנתוקי לאוי אתא האי עשה לא הוה מצטריך למכתביה דאי לתחלתו ולומר שישאנה לא יאמר לו תהיה לאשה ונגמר ממוציא שם רע דכתיב ביה נמי ולו תהיה לאשה לא יוכל לשלחה: אם אינו ענין. לפני הגירושין ולומר שישאנה תנהו ענין לאחר הגירושין לומר שאם שלחה יחזירנה ותהיה לו לאשה ויפטר מן הלאו: ואכתי. הא איצטריך למיכתביה ויסנו ענין לפניו דאי לא כתביה אונס ממוציא שם רע לא גמר דהוה אמינא מה למוציא שם רע דין הוא שיקנסוהו לכנסה שכן לוקה ומשלם בתחלתו כדכתיב ויסרו אותו וענשו אותו ואמרינן בכתובות (דף מו.) ויסרו זה מלקות: מה אונס שאינו לוקה. בתחלתו אמר רחמנא לו תהיה לאשה מוציא שם רע לא כל שכן: ואם אינו ענין לפניו. שהרי בעצמו כתוב כן תנהו ענין לאחריו: שהרי אשתו היא. שכבר קידשה ונשאה: וגמר מיניה. דכי היכי דמוציא שם רע לא לקי בגירושין אם החזיר אונס נמי לא לקי: אי בק"ו. מה מוציא שם רע שלוקה ומשלם בתחלתו אינו לוקה בגירושין אונס לא כל שכן: אלא אמר רבא. הא דתניא באונס מחזיר ואינו לוקה טעמא משום דעל כרחך לאו שניתק לעשה הוא דאמר קרא כל ימיו לא הוה ליה למיכתב אלא לא יוכל לשלחה מאי כל ימיו הכי קאמר לא תהא בשילוחיה כל ימיו אלא יחזירנה ועל כרחך עמוד והחזר קאמר והכי קאמר ולו תהיה לאשה אם שלחה שלא [ד] יהו שילוחיה לכל ימיו הרי העשה אחר העברת הלאו: והא לא דמי לאויה. הא דאמר ר' יוחנן לא תעשה שקדמו עשה לוקין עליו הא לא דמי לאויה ללאו דחסימה שאין בו עשה והוא סמוך לפרשת מלקות: מיגרע גרע. בתמיהה: ההוא לנתוקי לאויה אתא. עשה שאינו מתקיים אלא לאחר עברת הלאו לנתק את הלאו מעונש מלקות הוא בא: הניחא למאן דתני בטלו ולא בטלו אלא למאן דתני קיימו ולא קיימו מאי איכא למימר. הא דאמרת כל ימיו בעמוד והחזר קאי עשיתו לאו שניתק לעשה והרחבת לו זמן לקיום העשה כל ימיו ולדבריך הא דתניא מחזיר ואינו לוקה לעולם קאמר כל זמן שיכול לומר אני מחזיר אין ב"ד מלקין אותו הניחא למאן דתני לקמן בלאו הניתק לעשה בטל את העשה חייב על הלאו לא בטל את העשה פטור שהלאו תלוי בביטול העשה ואינו נגמר עד שיבטל את העשה בידים ביטול עולם שלא יוכל להתקיים עוד איכא למימר כל ימיו יש לו תקנה בחזרה שאין מבטל את העשה אלא א"כ מדירה שלא תהנה ממנו נדר שאין לו הפרה כדלקמן אלא למאן דתני קיים את העשה פטור לא קיימו חייב שהעשה תיקונו של לאו הוא ואין הלאו תלוי בביטול העשה שמשעה שעבר הלאו נגמר אבל העשה ניתן לעקור המלקות ולכשיבא לבית דין או יקיים העשה ויפטר או ילקה ליכא למימר כל ימיו בעמוד והחזר קאי כדקאמרת שאם לא יחזירנה מיד כשיבא לב"ד ילקוהו דהא ליכא למימר יקיים לאחר זמן דא"כ לא קיים היכי דמי לעולם הוא יכול לומר אני מקיים: מידי

תוספות

תנינא הבא למקדש טמא. לוקה משום דלא הוי לאו הניתק לעשה לפי שקדמו עשה ללאו וא"ת דלמא שאני התם דאיכא תרי לאוי ולא יטמאו מחניהם ולא יטמאו מקדשי [ה] ולא אתי חד עשה ועקר תרי לאוין דהכי משנינן בתמורה (דף ד: ושם) גבי המר ימיר דמשום הכי לא הוי לאו הניתק לעשה משום דאיכא תרי לאוין ולא עקר חד עשה תרי לאוין וי"ל דלא דמי דשאני התם דתרי לאוין סמוכין להדדי לא יחליפנו ולא ימיר אותו אבל הכא דאינן סמוכים אי איתא דלא קדמו עשה הוה ניתק [י]: אם כהן הוא לוקה ואינו מחזיר. וליכא למימר [ט] דאתי עשה ודחי לא תעשה (ב) ועשה [י] שאינו שוה בכל [ח] דהא אי אמרה לא בעינא ליכא עשה כלל [ט]: כל ימיו בעמוד והחזר קאי. פירש בקונטרס דקאי אלא יוכל לשלחה כל ימיו שילוח שלא יהא [ו] כל ימיו ובפ' עשרה יוחסין (קדושין דף עח.) [י] פירש דקאי אלו תהיה לאשה דלעיל דהכי קאמר [ז] תהיה לאשה כל ימיו כלומר שכל ימיו הוא בלו תהיה לאשה בעמוד והחזר: הניחא למאן דתני בטלו ולא בטלו. פירש בקונטרס דקאי לשינויא דרבא דכל ימיו בעמוד והחזר ויש לו תקנה בהחזרה שאין מבטל העשה אלא אם כן הדירה דאז אינו יכול לומר עדיין אשאנה אלא למאן דתני קיימו (ג) מאי איכא למימר בכולי שמעתא פירש הקונט' דקיימו היינו כשמזהירין אותו ב"ד לקיים העשה הוא מקיימו וקשה דאם כן מאי פריך דלמאן דאמר קיימו ולא קיימו אינו כל ימיו בעמוד והחזר הא שפיר משכחת לה דהוי בעמוד והחזר כל כמה דלא בא לב"ד לכך נראה דלא מיקרי קיימו אלא

מסורת הש"ס עם הוספות

א) [לקמן טז.] תמורה ה., ב) [גיטין צ. תמורה ה.], ג) [לעיל יג: פסחים מא:], ד) [לקמן טז. חולין קמא.], ה) לעיל יג., ו) [ועי' תוס' חולין פ: ד"ה הנח וזבחים קיד: ד"ה אלמה], ז) עי' תוס' ב"מ ל. תחלת ד"ה הא, ח) יבמות דף ה., ט) עיין כתובות מ ע"א, י) לפנינו שם ליתא, אלא בפסחים פז. ד"ה נתקו, עיי' בילק"מ, ועיי' ערל"נ.

הגהות הב"ח

(א) גמרא במאי גמר מיניה אי בק"ו וכו' אלא אמר רבא: תא"מ וג"ב ס"א אי בק"ו איכא למיפרך מה למוציא שם רע שכן לא עשה מעשה מלינו איכא למפרך כדפרכינן אלא אמר רבא: (ב) תוס' ד"ה אם וכו' דעשה שאינו שוה בכל הוא דהא: (ג) ד"ה הניחא וכו' קיימו ולא קיימו מאי איכא למימר:

תורה אור השלם

א) צַו אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וִישַׁלְּחוּ מִן הַמַּחֲנֶה כָּל צָרוּעַ וְכָל זָב וְכֹל טָמֵא לָנָפֶשׁ: מִזָּכָר עַד נְקֵבָה תְּשַׁלֵּחוּ אֶל מִחוּץ לַמַּחֲנֶה תְּשַׁלְּחוּם וְלֹא יְטַמְּאוּ אֶת מַחֲנֵיהֶם אֲשֶׁר אֲנִי שֹׁכֵן בְּתוֹכָם: [במדבר ה, ב-ג]

ב) וְנָתַן הָאִישׁ הַשֹּׁכֵב עִמָּהּ לַאֲבִי הַנַּעֲרָ חֲמִשִּׁים כָּסֶף וְלוֹ תִהְיֶה לְאִשָּׁה תַּחַת אֲשֶׁר עִנָּהּ לֹא יוּכַל שַׁלְּחָהּ כָּל יָמָיו: [דברים כב, כט]

ג) וְעָנְשׁוּ אֹתוֹ מֵאָה כֶסֶף וְנָתְנוּ לַאֲבִי הַנַּעֲרָה כִּי הוֹצִיא שֵׁם רָע עַל בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל וְלוֹ תִהְיֶה לְאִשָּׁה לֹא יוּכַל לְשַׁלְּחָהּ כָּל יָמָיו: [דברים כב, יט]

הגהות וציונים

א] רש"א מ"ז (גליון): ב] רש"א מ"ז (גליון) וכן בכת"י ליתא: ג] צ"ל יחזירנה (באה"מ). וכ"ה בכת"י ודפו"י "יחזירנה ופטור", אלא שלפנינו הוגה ע"פ המהרש"ל: ד] נדצ"ל ואם שלחה (באה"מ): ה] לא נמצא כן בכתוב וצ"ל ואל המקדש לא תבא (ויקרא יב ד) וכן הביאו הרמב"ם בס' המצות מצות לא תעשה מצוה ע"ב ללאו יתירה [וע"ע תוס' חולין פא ע"א סוף ד"ה פ ע"ב הנח למחוסר] (גליון) וכ"ה בזבחים קיד ע"ב תוד"ה אלמא: ו] צ"ל שילוח שיהא כל ימיו (רש"ש): ז] יש להוסיף לו (באה"מ):

עין משפט נר מצוה

כב א מיי' פ"א מהל' נערה הל' ז סמג עשין נז טוש"ע אה"ע סי' קעז סעיף ג:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה אם וכו' דאתי עשה. עיין יבמות דף ה ע"א תוס' ד"ה ואכתי איצטריך:

ליקוטי רש"י

כל ימיו בעמוד והחזר קאי. לא יוכל לשלחה כל ימיו דמשמע דכל ימיו לא יוכל לשלחה דאם גירש יחזיר [תמורה ה.]: דהאי כל ימיו קרא יתירא הוא ובא ללמדך לא יוכל לשלחה ואם שלח לא יהא בשלוחה כל ימיו שבי"ד כופין אותו להחזירה ואינו לוקה על שילוחו שנתקו הכתוב לעשה של עמוד והחזר [גיטין צ.]. כלאו דחסימה. שהוא מפרש איסורו וסמיכא ליה פרשת מלקות לעיל מיניה [פסחים מא:]. קיימו ולא קיימו. כל מצות ל"ת שיש בה קום עשה כגון זה שניתק הלאו לעשה דמשמע לא תקח ואם לקחת שלח קיים עשה שבה כשהתרו בו לא תקח ולקחה ושלחה בתוך כדי דיבור של התראה פטור ואע"פ שעבר על לא תקח דלכך נתקו לעשה לומר אם עברת על אזהרה זו עשה זה והפטר לא קיים עשה שבה תוך כדי דיבור דקיי"ל תכ"ד כדיבור דמי כי עבר על התראה חייב מלקות אפילו שלחה אחר זמן וכו'. ביטלו ולא ביטלו. בטל עשה שבה שגמרו שאין יכול לקיימו עוד כגון ששחטה חייב ואם לא בטל עשה שבה כל זמן שאפשר לו לקיימו כגון שלא שחטה אלא שלחה כשהתרו בו פטור וכו' [חולין קמא.].

רבינו חננאל

כגון וישלחו מן המחנה כל צרוע וגו' הרי עשה אל מחוץ למחנה תשלחום ולא יטמאו את מחניהם הרי לא תעשה ולוקין עליו. וקשיא ליה לר' יוחנן אי הכי אמאי תניא אונס שגירש אם ישראל הוא מחזיר ואינו לוקה אם כהן הוא לוקה ואינו מחזיר ישראל מחזיר ואינו לוקה אמאי אינו לוקה לא תעשה שקדמו עשה הוא שנאמר ולו תהיה לאשה תחת אשר ענה לא יוכל שלחה כל ימיו. ובא עולא לפרק כי זה לא תעשה שניתק לעשה הוא דהאי ולו תהיה לאשה דכתב באונס אינו צריך לפניו דגמר ממוציא שם רע אלא לאחריו הוא דאתא שאם יגרש יחזור ויקחנה ולו תהיה לאשה לפיכך לא לקי. ודחי' להאי סברא הכי אונס ממוציא שם רע לא גמר דאיכא למיפרך כו'. אלא לא הוה צריך למכתב ולו תהיה לאשה במוציא שם רע שהרי כבר אשתו היא למה נאמר ללמד שאם גירש מוציא שם רע אחרי שלקה ונענש אינו לוקה אלא מחזירה בעל כרחו ודיו וגמר אונס ממוציא שם רע שמחזיר ואינו לוקה. ודחי' איכא למיפרך מה למוציא שם רע שכן לא עשה מעשה תאמר באונס שעשה מעשה. ופריק רבא למה אונס אינו לוקה משום דכל ימיו בעמוד והחזר קאי ומיתקן (דלאו) [הלאו] שבו וכן א"ר יוחנן. ואקשינן והא לא דמי לאו שקדמו עשה ללאו דחסימה. ומתמהינן משום דכתב עשה יתירא גרע ליה. ואקשי' אי הכי לאו שניתק לעשה נמי נימא הכי משום דכתב ביה גבי נותר לא תותירו ממנו עד בקר והדר כתב והנותר ממנו עד בקר באש תשרופו מיגרע גרע. ופרקינן האי והנותר ממנו עד בקר לתקוניה ללאויה הוא דאתא. כלומר אם עבר והותיר ישרפנו בבקר ודיו. ואמרינן הא ניחא למאן דתני כל מצות לא תעשה שיש בה קום עשה קיים עשה שבה פטור לא קיים חייב א) היינו דאיכא למימר לתקוניה לאוי הוא דאתא אלא למאן דתני ביטלו חייב כגון שהאכיל הנותר לכלבים הוא דחייב דהא לא אפשר למישרפיה אבל ב) הכא אם הנותר כמות שהוא אע"פ שלא שרפו אינו חייב מאי איכא למימר. ופרקינן מאן

חשק שלמה על ר"ח א) גירסת רבינו בכל הסוגיא להיפך מגירסת רש"י וע' רמב"ן וריטב"א: ב) כ"ה גם בערוך ערך קס אבל נראה לכאורה דט"ס הוא וצ"ל אבל הניח את הנותר. וע' רמב"ם בפי' המשנה ובחיבורו שמפרש דאיכא בינייהו אם לא ביטל בידים רק ממילא ע"ש: